

TEGENSTELLINGEN BINNEN EN TUSSEN DE EUROPESE STATEN : POLITIEKE ONTWIKKELINGEN IN DE 15DE TOT DE 18DE EEUW.

Het leerplan AV Geschiedenis van OVSG voor TSO/KSO¹ is een graadsleerplan, voor het 1e en 2e leerjaar van de tweede graad (3e en 4e jaar). Het is aan de vakgroep om te beslissen hoe de leerinhouden en eindtermen worden aangebracht, in welke volgorde, voor welke ruimte.

‘Traditioneel’, om aan te sluiten bij de meeste handboeken geschiedenis én om aan te sluiten bij de indeling van de lessen Kunstgeschiedenis, leggen wij de cesuur tussen 3e en 4e jaar ongeveer samen met de Renaissance, 15e-16e eeuw. Na het bestuderen van de verschuivingen in de late middeleeuwen (opkomst van het handelskapitalisme en het fenomeen steden), is ook de evolutie van de feodale wereld gezien. De ontdekkingsreizen en de intellectuele revolutie van het humanisme in de brede zin van het woord vormde het laatste hoofdstuk van het derde jaar.

In het vierde jaar wordt vooral naar de cesuur van de Verlichting gewerkt, die voor de Westerse wereld (= beperking in ruimte) een grote kentering zal betekenen, vormgegeven door de Amerikaanse en vooral de Franse Revolutie.

Om dit te kunnen situeren, is een grondige herhaling van de dimensie politiek en de daaruit vloeiende samenlevingsvormen (dimensie socialiteit) nodig.

Voor vele leerlingen is politiek moeilijk en per definitie saai. Daarom worden in de eerste lessen een oefening over de algemene tijdsindeling (overzicht), maar vooral van de te bestuderen dimensies van socialiteit gemaakt (politiek, sociaal, economisch, cultureel). Hier wordt vooral beoogd WAT deze inhouden te herhalen, zonder daarom het aspect ‘arbitrair’ of willekeurig uit het oog te verliezen : WAT we bestuderen in de politiek ligt helemaal verbonden/verweven met wat er bestudeerd wordt in de andere dimensies.

Wat is er nu gebeurd wat betreft het bestuur (wie regeert ? hoe gebeurt dit ? wie heeft in naam de macht in handen ? wie heeft echt de macht in handen ?) in West-Europa (dimensie ruimte) in de periode 15^e-18^e eeuw, wat wij noemen de Nieuwe Tijd (dimensie tijd). Zo is de probleemstelling afgebakend.

Natuurlijk is dit een zeer brede probleemstelling. Het is de bedoeling een overzicht te bieden aan de leerlingen van de verschillende bestuursvormen, of beter van de evolutie die we zien gebeuren in deze periode in onze gewesten. Dit vormt het eerste, theoretische gedeelte van de lessenreeks.

Hierbij wordt de leerlingen een begrippenkader aangeboden.

Met het aangeboden overzicht, wordt mét de leerlingen een oefening gemaakt om dit theoretische begrippenkader uit het verleden in te vullen. De vele namen van koningen, vorsten, bestuursdaden allerhande worden door de leerlingen bevraagd en geplaatst binnen dit begrippenkader.

De puzzelstukjes die men aldus verkrijgt (antwoorden op de bevraging) worden dan in een logisch verband aangebracht. Zo worden leerinhouden ‘verwerkt’ door de leerlingen, leren zij een reflex aan van gegevens te bevragen en te plaatsen in een begrippen- en tijds kader, wat dan later gekend moet zijn als basisstructuur.

De doelstelling historisch besef in tijd en tijdsgebonden structuren (= kennen) samen met de vaardigheid historische gegevens daarin te plaatsen (= doen) worden zo beoogd.

De algemene vaardigheden (ET en VOET) van chronologisch ordenen, algemene structuren ordenen, oorzaak-gevolg eigenschappen én het bezig zijn met bronnen (lezen, bevragen, analyseren, plaatsen in een thematisch en chronologisch kader) worden alzo bereikt.

---

¹ Leerplan kenmerk 2004/43/3/D/BV/1/II/D/ met nummer O/2/2004/109

De gehele lessenreeks neemt ongeveer 10 a 12 lesuren in beslag :

Lessenreeks I : Van feodale rijken naar monarchale staten - +/- 3 lesuren + evaluatie

= evolutie van een feodaal systeem met suzereinen naar een 'staten'-systeem met soevereinen (monarchale staten), die dan evolueren van nog persoonsgebonden monarchiën (typefiguur : Karel V in de Nederlanden), naar absolute monarchiën (Filips II in de Nederlanden, maar meer typefiguur Louis XIV in Frankrijk) of parlementaire monarchiën (Elizabeth I in Engeland)

→ theoretisch gedeelte, bijna 'ex-cathedra', meer herhaling van gekende begrippen en ze plaatsen in een algemeen begrippenkader.

Lessenreeks II : Praktische oefening : 1u uitleg + 3à4 lesuren groepswork + 1u evaluatie

= hier krijgen de leerlingen aan de hand van bronnen de gegevens die ze krijgen te bevragen en te ordenen binnen de structuren die ze in lessenreeks II hebben aangeboden gekregen.

→ groepswork : de groepen worden ingedeeld door de leerkracht, de werkwijze en doestelling van de oefening wordt aan de leerlingen meegedeeld, de leerlingen krijgen het materiaal en binnen de groep gaan de leerlingen zelf de oefening organiseren .

→ Daarna gaan zij gedurende 3 lesuren zelfstandig aan het werk ; de leerkracht controleert, begeleidt en stuurt bij waar nodig.

→ Het laatste lesuur stelt iedere groep haar taak voor aan de andere klasgroepen ; daarbij wordt zowel inhoudelijk (hebben de leerlingen de bronnengegevens goed verwerkt) als vormelijk (hebben de leerlingen de structuren inzichtelijk begrepen) geëvalueerd.

→ In een allerlaatste stadium worden 'punten' gegeven door de leerkracht. Hier wordt zelfs een aspect 'zelfevaluatie' door de leerlingen toegepast : de punten worden aan de groep gegeven, bijvoorbeeld 33/50, en het is aan de groep om te beslissen wie hoeveel punten krijgt. De groep kan beslissen dat iedereen evenveel krijgt of kan de punten verdelen naargelang de inbreng van elk van hen (peer evaluation).

Lessenreeks III² : een typevoorbeeld van de bestuursvormen in de 16^e-18^e eeuw wordt besproken : Karel V en Filips II in de Nederlanden als voorbeelden van de overgang van een persoonsgebonden bestuur (Karel V) naar een soeverein (Filips II)

- Absolutisme in Frankrijk : Louis XIV

- Pogingen tot parlementaire monarchie in Engeland : Elizabeth I

→ hierbij kan veel beeldmateriaal worden gebruikt en deductief worden te werk gegaan : documentaire over Karel V, film 'Le Roi Danse' voor Louis XIV en 'Elizabeth' voor Elizabeth I.

---

² deze lessenreeks wordt hier verder niet uitgewerkt.

POLITIEKE MACHTSVERHOUDINGEN IN HET ANCIEN REGIME: VAN FEODALE RIJKEN NAAR MONARCHALE STATEN IN WEST EUROPA (15^E-17^E EEUW)

Technische fiche

Afdeling: TSO/KSO

Klassen : 4des

Beginsituatie:

De leerlingen zagen in het 3^e jaar feodaliteit (ontstaan en basisbegrippen: leenman, leenheer, fuseren, ...) en de evolutie ervan in de late middeleeuwen, met de opkomst van de steden.

Probleemstelling:

“Hoe evolueert het bestuur in West-Europa van een persoonlijk bestuur naar de vorming van staten met een bestuurlijk apparaat?”

Doelstellingen³:

1. De leerlingen herhalen de begrippen rond het concept feodaliteit en zien in dat deze vorm van ‘persoonlijk bestuur’ in grotere entiteiten, mét de communicatiemiddelen in de late middeleeuwen, genoodzaakt is om te evolueren. (ET4, LER3, LER3, LER4)
2. De leerlingen zien in dat de factor ‘geld’ (economie!) belangrijker wordt naar de 16de eeuw toe, ten nadele van persoonlijke relaties.(ET2, ET8, ET11 ,LER3, LER4)
3. De leerlingen zien in dat de feodaliteit als bestuursstelsel wordt overgenomen door een stelsel met centrale macht, betaalde ambtenaren en instellingen, het verschil tussen suzerainen en soevereinen (ET3, ET6, ET9, LER4, ET*22, ET*24)
4. De leerlingen kunnen begrippen als macht, bestuur, contracten, inspraak, invloeden, Magna Charta, (mensen)rechten, politieke en burgerrechten onderscheiden in hun historische context en in verband brengen met de invulling van deze begrippen vandaag. (ET15, ET16, ET17, LER3, LER4, LER5, BUR14, BUR15)

Didactische werkvormen:

- voeren van een onderwijsleergesprek + overzichtsschema (leerlingen denken mee en noteren)
- kritisch (her)lezen en bevragen van historische bronnen (Magna Charta bijv.)

Lesverloop

Lesfase 1 : De vroege middeleeuwen: feodale staten en suzerainen (herhaling)

Lesfase 2: De late middeleeuwen: monarchale staten en soevereinen

Lesfase 3: Vanaf de 16e eeuw werd de centralisatie en het absolutisme in Europa algemeen

Evaluatie

Lesfase 4 : integrerende groepsoefening; toepassing van de begrippen

---

³ Leerplandoelstellingen worden weergegeven met de codes (ET voor eindtermen, ET* voor VOET'en , LER voor leren leren (vaardigheden), SOC voor sociale vaardigheden, BUR voor opvoeden tot burgerzin, etc.) en met de decretale nummers (zie leerplannen hierboven vermeld)

Aangewende media:

- film : Joan of Arc (Luc Besson, 1999, Columbia Pictures)
- historische kaarten en documenten
- handboeken (zie bibliografie bijgevoegd)

Bordschema:

Leenstelsel: (schema)	<p>HOOFDSTUK 1: POLITIEKE SITUATIE IN WEST-EUROPA VAN DE 13^E-18^E EEUW (OVERZICHT)</p> <p>1.1. Van feodale rijken naar monarchale staten (12^e-16^e eeuw</p> <p>‘staat’ = land, begrensd gebied = gemeenschap van mensen onder eenzelfde structuur = bestuur+ambtenaren+leger ... = ... => wanneer ontstaan ????</p> <p><u>1. Vroege middeleeuwen: feodale staten en suzereinen (500-1000)</u> <u>West-Europa</u> = kleine eenheden, plaatselijk bestuur (= versnipperd) = feodaal systeem of leenstelsel -> koning = fuseren: opperste (grootste leenheer), bovenaan piramide</p> <p><u>2. Late middeleeuwen: evolutie naar monarchale staten/soevereinen (11^e – 16^e eeuw)</u> feodale orde -> feodale wanorde = persoonlijke banden van loyaliteit vaak uitgehold, suzerein controle kwijt = spanning tussen centraal gezag & lokale autonome heren: gevolg: persoonlijke banden -> institutionele structuur (= instellingen die personen in bestuur vervangen) -> 2 fasen: <u>1/ 1^e fase (12^e-14^e E): feodale rijken -> feodale staten</u> nl. positie als suzerein versterken, overwicht nemen over lokale besturen <i>hoe?</i> - kroondomein uitbreiden - rechten als suzerein opeisen - centrale instellingen: vb. Rechtbanken of parlementen, vertegenwoordigers koningen in steden (baljuw) - niet-feodale machtselementen: betaalde ridders, ambtenaren <i>legitimering?</i> Romeins recht en katholieke Kerk: ‘vorst was belast met goddelijke taak om te besturen ’</p> <p><u>2/ 2^e fase (15^e-16^e eeuw): suzerein-> soeverein</u> soeverein= vorst die daadwerkelijk bestuur uitmaakt over een gebied en ervoor wordt betaald (= monarchale staat)</p>	Oorzaken/evolutie feodale orde-> wanorde : (schema) <p>Vb. Parlement van Parijs</p> <p>Vb. Koning AlbertII vanBelgië</p>
--------------------------	--	--

	<p>d.w.z. transformatie/CENTRALISATIE</p> <p>suzerein -> soeverein rijck -> territorium vorst -> kroon ‘vader’ -> ‘manager’ bezitter -> beheerder</p> <p><i>hoe?</i> - vele oorlogen: lokale heren die tegen centralisatie (macht !) - genereren van financiële middelen wordt belangrijk</p> <p><i>gevolgen:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - dagelijks bestuur laten overnemen door bestuursorganen - rechtspraak uniformiseren en vastleggen - leningen bij burgerij -> toenemend belang handelskapitalisten (top 3^e stand !) in bestuur - steun aan economische ontwikkeling: belang van de steden` <p><i>besluit:</i> centralisatie -> instellingen -> meer inspraak vertegenwoordigers -> invloed van vertegenwoordigers stijgt -> alleenheerschappij daalt</p> <p><i>opmerking:</i> invloed van Kerk en godsdienst= gaat vaak over dezelfde doeleinden nl. machtsverwerving en steun daartoe, onder dekmantel ‘godsdienst’ (kruistochten, godsdienstoorlogen, reformatie/contrareformatie, etc.)</p> <p><u>3. 16^e E: centralisatie en monarchale staten in West-Europa vrij algemeen</u> -> zie synthese oefening -> 2 ‘vormen’ domineren: - absolutisme - parlementaire monarchie</p> <p><u>4. Besluit</u> Rond de 16^e eeuw zijn de meeste staten in West-Europa gecentraliseerd, samen met het volledig verdwijnen van feodale banden op internationaal niveau Vanaf 16^e-18^e eeuw : consolidatie/verdere uitbouw centrale staat: = spanningsveld kroon – instellingen /inspraak: Sterke kroon + weinig inspraak = absolutisme Zwakke kroon + veel inspraak = parlementaire monarchie</p> <p>Beschaving/sterkte nationale staten vindt verdere uitdrukking in kolonisatie (economisch en politiek), vermits grenzen in West-Europa/machtsverhoudingen min of meer ‘vastliggen’ -> verdeling rest van de wereld en van de rijkdom.</p>	<p>Vb. 100-jarige oorlog (Jeanne d’Arc!!)</p> <p>Zie casussen: Nederlanden: Karel IV en Filips II</p> <p>F. Louis XIV Eng. Elizabeth I</p>
--	---	---

Draaiboek

Instap:

We kijken naar enkele beelden uit “Joan of Arc”, enkele vooraf gekozen scènes (DVD !) met als doelstelling enkele typisch middeleeuwse, feodale begrippen eruit te lichten. Deze zinnen worden aan bord gebracht, gewoon terwijl de leerlingen kijken.

“Frankrijk vervalt aan Engeland wanneer de koning sterft”

“Engeland en Bourgondië vallen Frankrijk binnen”

“Henri VII, de koning van Frankrijk en Engeland, is een baby”

“Charles VII wil zich in Reims laten kronen, maar Reims is in handen van de koning van Engeland”

We bekijken deze zinnen samen met de leerlingen: hen wordt gevraagd dit te verklaren vanuit de 21ste eeuw -> gaat moeilijk: deze zinnen zijn enkel vanuit historische, in dit geval feodale begrippen te verklaren.

Samen met de leerlingen wordt verwezen naar wat ze reeds kennen (leenman, leenheer, leenhulde, rechten en plichten van dezen, feodale orde en wanorde), er wordt met kaarten gewerkt: Frankrijk en Engeland vandaag, Frankrijk en Engeland in de 13^e-14^e eeuw – Honderdjarige oorlog), legende van Jeanne d’Arc

“Frankrijk vervalt aan Engeland wanneer de koning sterft”

= de koning van Frankrijk is leenman/vazal van de koning van Engeland; wanneer die sterft, moet het leen in principe terug naar de koning van Engeland (leenheer – feodale orde)

“Engeland en Bourgondië vallen Frankrijk binnen”

= de koning/leenheer komt zijn bezit opeisen, geholpen door een andere vazal/leenman(Bourgondië) omdat dit moet volgens de investituur, maar ook omdat die hoopt dit te kunnen veroveren of andere gunsten - machtspolitiek

“Henri VII, de koning van Frankrijk en Engeland, is een baby”

= koning is hier de verpersoonlijking van het bezit, het land. Hier gaat het dus om de erfgenaam van de koning van Frankrijk, die van bij de geboorte de bezittingen als leenheer, zijn vader, erft; koning is dus een persoonlijke titel met evenveel belang als de politieke functie als fuseren (= opperste leenheer); in dit geval erft de baby de bezittingen van zijn vader IN Frankrijk en IN Engeland (valt niet samen met huidige Frankrijk of Engeland)

“Charles VII wil zich in Reims laten kronen, maar Reims is in handen van de koning van Engeland”

= Charles VII wil zich als koning van alle bezittingen die hij erft in het huidige Frankrijk (en toen ‘Frankrijk’ genoemd werd) officieel laten bevestigen, in Reims, sinds de doop van Clovis (= bekering tot het christendom en bescherming van de Kerk) symbolisch de heilige hoofdstad van Frankrijk toen; pech, want deze stad ligt in een gebied dat eigendom is van de koning van Engeland.

Deze voorbeelden laten ons toe terug te keren naar het bestuursstelsel van de late middeleeuwen en de nodige begrippen te herhalen.

We nemen als typevoorbeelden Frankrijk en Engeland, omdat in deze twee gebieden de voorbeelden van alle begrippen kunnen weergegeven worden (= voorbereiding op de uitgebreide oefening).

Lesfase 1 : De vroege middeleeuwen: feodale staten en suzetreinen (herhaling)

- Opfrissen van begrippen: feodaliteit en aanverwante begrippen, staat, ET3
→ aan de hand van gerichte vragen naar de leerlingen toe wordt het bordschema LER3
opgebouwd (schema feodaliteit) TA.BE
→ nadruk wordt gelegd op correcte inhoud van de begrippen, voornamelijk om
hun politieke draagkracht: vb. feodaliteit: fundamentele persoonlijke band
tussen leenheer en leenman, feodale orde

Lesfase 2: De late middeleeuwen: monarchale staten en soevereinen

- Opbouw van de evolutie : (evolutie van orde naar wanorde wordt vergeleken met LER4
verhuring van een aantal appartementsblokken in een woonpark vandaag) LER5
→ feodale wanorde: ten gevolge van erfenis, opeisen van rechten, legitimering ET10
van macht, ... ET*20
→ centralisatiepolitiek + suzeren wordt soeverein BUR1
BUR4

Lesfase 3: Vanaf de 16e eeuw werd de centralisatie en het absolutisme in Europa algemeen

- soeverein -> monarchale staten met: BUR14
evolutie naar absolutisme of naar parlementaire monarchieën naargelang de evolutie BUR15
van feodale orde en/of wanorde

Opmerkingen bij deze 'theoretische' lesinhouden:

Dit is een schematisch en gesynthetiseerd overzicht van een politieke evolutie. We dienen echter rekening te houden met volgende opmerkingen:

1/ dit is geen handboek voor politieke elite in de 12^e-16^e eeuw, maar wel gegevens die men heeft teruggevonden uit bronnen: in de ruimte 'West-Europa', in de tijd 12^e-16^e eeuw, in de dimensie politiek heeft men bepaalde gebeurtenissen geregistreerd vanuit bronnen en heeft men zo wetmatigheden (continuïteit) kunnen afleiden in deze dimensie.

2/We moeten ons hoeden voor veralgemening; dit overzicht is een raamwerk, maar naargelang de regio en de periode die we bestuderen kunnen eigen afwijkende gegevens in de bronnen worden teruggevonden (en dus gebeurd zijn ????) = aspect van diachronie !

3/ deze politieke dimensie kan natuurlijk niet los worden gezien van de andere dimensies, bijvoorbeeld sociaal /economie: het belang van grond als criterium voor rijkdom en stand bij de feodaliteit, het toenemende belang van geld door de opkomst van de steden en de uitbreiding van de handel en de kolonisatie en het spanningsveld geprivilegieerde standen-(handels)burgerij, ... zal een grote invloed hebben op het inspraakgehalte, enz...

Tussentijdse korte evaluatie (permanente evaluatie): onaangekondigd na een lesblok om de leerlingen aan te zetten de begrippen correct in te vullen (het was herhaling uit 1^e graad en 2^e graad, 1^e lj.) en als dusdanig te gebruiken in hun volle draagkracht/betekenis + eventueel evaluatie op het einde van de lessenreeks om alles als overzicht/structuur in te studeren en de volgende oefening met bronnen beter te kunnen bevragen.

Lesfase 4 : integrerende groepsoefening:

Opdracht:

Vanuit de doelstelling ‘Leren leren’, krijgen de leerlingen hier de kans het eigen leren actief en in een groeiende mate van zelfstandigheid ter hand te nemen.

Er wordt een groepsoefening uitgewerkt.

- de leerlingen delen zichzelf in in drie groepen (gelijkmatig). Aan elk van de groepen wordt een bepaalde ruimte toegekend, nl. de Nederlanden (Vlaanderen en Bourgondië, Bourgondische Kreits, Zuidelijke Nederlanden, Habsburgse Nederlanden), Frankrijk en Engeland
- aan elk van de groepen wordt gevraagd een tijdslijn te tekenen (verticaal)
- er wordt hen per groep een aantal handboeken geschiedenis (copies, niet voorhanden !) en de nodige cursusonderdelen aangeboden, eventueel ook andere informatieboeken die ze zelf meebrengen, beperkt tot de periode en ruimte die ze opgekregen hebben, om de geschiedenis van deze voor de dimensie politiek, in op te zoeken en samengevat uit te zetten op de tijdslijn.
  - ⇒ moeilijkheid hierbij is dat de handboeken geen samengevat chronologisch overzicht geven en de leerlingen steeds de vraag moeten stellen of de gegeven informatie wel tot het politieke domein behoort. (= herhaling dimensie!!)
- wanneer de geschiedenis van elke ruimte is uitgezet op de tijdslijn, dienen de leerlingen de informatie te bevragen/ ewerken aan de hand van de theorie die ze in de eerste lessen hebben aangebracht gekregen:
  - ⇒ is dit feit een voorbeeld van feodale orde, feodale wanorde, centralisatie, absolutisme of parlementaire monarchie ?
  - ⇒ bij ieder concept hoort een kleur⁴: feodale orde (geel), feodale wanorde (groen), centralisatie (blauw), absolutisme (rood), parlementaire monarchie (paars); de leerlingen kleuren naargelang de antwoorden die ze op de geformuleerde vragen in groep hebben besproken, de onderdelen van de geschiedenis, de evolutie in het overeenstemmende kleur ; er kan ook met arceringen gewerkt worden in ‘overgangsfasen’, bvb. Filips II August (Frankrijk 12^e eeuw) leefde in een algemene situatie van feodale wanorde, maar onder hem zien we de eerste centralisatiepogingen ontstaan: dit onderdeel van de geschiedenis kan overwegend groen, met fijnere blauwe arceringen gekleurd worden.
  - ⇒ Het is de bedoeling dat de leerlingen dit in overleg doen met elkaar, zodat ze de kleuren kunnen beargumenteren vanuit hun eigen persoonlijk inzicht (dat niet noodzakelijk helemaal hetzelfde is als dat van de leerkracht)

ET3
LER4
LER5
ET10
ET*20
BUR1
BUR4
BUR5
BUR6
BUR8
BUR14
BUR15
ICO
SOC12
ET8
ET11
ET*21

Dit geeft als resultaat een overzichtstijdslijn met allerlei kleurvakken toegewezen aan bepaalde periodes

---

⁴ hiervoor kan met een soort ‘kaarten’ worden gewerkt, in de desbetreffende kleur ; op deze kaarten staat dan nog eens kort samengevat welk de kenmerken zijn van de bestuursvorm met dit kleur

Presentatie

Eén of twee leerlingen per groep komt het resultaat (gekleurd chronologische geschiedenis van iedere ruimte) voorstellen voor de klas en stuk voor stuk de geschiedenis uiteenzetten voor de medeleerlingen.

De overzichten worden naast elkaar opgehangen. Wanneer de 3 groepen hun tijdslijn gepresenteerd hebben, bekijken we het geheel: we zien dat niet in iedere regio het bestuur in dezelfde ‘versnelling’ verloopt (zie je aan de verschillende kleuren), dat in Frankrijk bijvoorbeeld het ‘absolutisme’ gehalte (meer rood) veel meer en eerder aanwezig is dan in Engeland, waar men bijvoorbeeld door de Magna Charta al veel langer een traditie heeft van ‘parlementaire monarchie’ (meer paars), mét nuances per vorst, naargelang de macht van het parlement groter (meer paars) of minder groot is (meer rood).

Doelstellingen van deze opdracht:

- leerling oriënteert zichzelf in de open opdracht:
  - ⇒ zelf materiaal zoeken (in handboek, cursus, ...) in opgegeven bronnenmateriaal
  - ⇒ zelf de manier van werken in de groep organiseren
- reflectie op groepswork en groepsproduct : criteria ? peer evaluation
- interactieve werkvormen oefenen:
  - ⇒ plannen: hoe ? wie doet wat ?
  - ⇒ lukt dit wel op die manier ?
  - ⇒ is informatie die de andere leerlingen opzoeken en synthetiseren correct?
  - ⇒ Evaluatie op het eigen leerproces: bij presentatie, kunnen we bijkomende inzichtvragen van de leerkracht beantwoorden, hoe was de participatie bij het groepswork, ???

Evaluatie groepswork (verschillende mogelijkheden)

We evalueren zowel het product inhoudelijk) als het proces

- inhoudelijk: is de gegeven informatie historisch correct geplaatst op de tijdslijn, hebben de leerlingen voldoende gezocht naar de bronnen en voldoende informatie uit de bronnen gehaald om deze correct te kunnen interpreteren, hebben ze het correct weergegeven, kunnen ze het beargumenteren

- presentatie: taal(gebruik), vormgeving, correcte bronvermelding, synthese, zinvolle constructie, duidelijk structureel/inzichtig

- procesevaluatie: werk plannen en organiseren, eerlijk verdelen van de taken, zich houden aan de gemaakte afspraken, rekening houden met elkaar standpunten/sterkten/zwakten/, leiding kunnen geven/kunnen aanvaarden, feedback kunnen geven, kritiek kunnen aanvaarden, bijleggen van geschillen.

-> peer evaluation: leerkracht geeft een cijfer aan de groep; binnen in de groep wordt dit cijfer aan elkeen toegekend, iedereen evenveel of verhoudingsgewijs naargelang de inbreng/inzet van iedere groepslid !

ET2, 19
LER2, 3, 4,
5, 7, 8

SOC12